

Moralne refleksije je v knjigi obilo, jezik je tradicija mladinskega slovstva, včasih sijajen bombast: »Vsakokrat prej so z žarnimi lučmi porezali noči temne roke, ki jih je iztezala po vseh prostorih.« (Str. 30.)

Dr. I. Pregelj.

B. Mašić: Deda Jaksim. Narodni poslanik, lihvar i predsednik svakojakih družava za pomoč i humanitarnost. Ilustroval I. Kljaković. Zagreb, 1922. Novo izdanje »Književnog Juga«.

Branko Mašić, eden med pokretaši »Književnega Juga«, snuje po okusu Zolajeve »družine Rougon« nekako realistično epopejo srbskega sodobnega življenja. V tem okviru je napisal v Čatežu ob Savi l. 1921. svojega »Deda Jaksima«. Čudno baročno delce, ki zna kot kulturni dokument svojčas mnogo pomeniti, ker je, kakor bi z nemškimi terminom povedal »ključni roman«, satira. Umetniške zrelosti v kompoziciji ne kaže in živo spominja vzorcev in zgledov (Saltykov, Gospoda Golovljevi, Stanković, Nečista krv). Prvih 18 poglavij podaja epsko razpad »zadruga« v tehniki, ki je že od pamtiveka v vzgojno ljudsko povest naših dni; drugi del se nato cepi v epizodalno prikazovanje dedi Jaksimu sorodnih Saltykovskih tipov, Jurija Bige, Blagoje Vesovića in Nenada Jorgovića. Izredno aktualno bi utegnilo vplivati XXII. pogl., ki »po živim modelima crtana« lica (Uvod bolj odkriva, nego zakriva (prim. Svetozar Prekajac, ministar prosvete, Nikolaj Begović, predsednik ministarstva i. p.). Po tem in še naslednjih poglavjih sem dobil vtis, da je Mašić svoj predmet občutil preživo iz svojega političnega nazora in da govori preveč kot človek in premalo kot umetnik, ki naj zlo razkriva, a ne individualnih zlikovcev, četudi po zgledu velikih satirikov

v Rusih in Francozih (Rabelais). Okrutni realizem Kljakovićeve slike še živeje potrjuje, da je »Jaksim« pamflet. Če ni, nas Bog varuj, da bi kdaj to delo spoznali naši državni nasprotniki. Kazali bi s prstom za nami. Mašić naj se poglobi v tehniko ruskih realistov, predvsem v objektivnomirni in dostojni orisni način njihov. Potem šele naj kot zapadnjak razkriva rane naše družbe. Potem šele bo naš Saltykov, potem šele bo uresničil besede, ki jih je napisal v »Uvodu«. Seveda, Istina še ni zadnje in edino. Še eno je: Ljubavi!

Dr. I. Pregelj.

Ilija Stanojević-Čiča: Dorćolska posla. Šala u 4 čina i 5 slika s pevanjem. Muziku udesio P. I. Krstić. Beograd, 1922. Štampa Vreme.

Burka je izraz zelo omejenokrajevnega rodoljubja, obnoviti vonj stare Dorćole, »malega Carigrada«, naivno neznačna motivnost v fabuli: dvakrat se proda polomljen »ringišpil«, osmeši na račun »dorćolskega Figaroja« senex amator Papa Nasko in očetu in obrti vrne spokorjeni sin Djole. Iz tega in iz dolge vrste več ali manj tipiziranih statistov raste kaj pohlevno evolucionarno, s številnimi pevskimi vložki dra-pirano dejanje v razvlečenost pestrega ansambleja brez globine in umetniške strnjenosti v agiranju. Dovtip je predmeslje in vonj cirkuške besednosti. Najmočnejše je drugo dejanje. Lokalizem izraza, ki je morda za rojenega Beligradžana »cvet« te šale, je za Slovenca skoraj nepremostljiva globel, ki morda krije dobre besedne dovtype. Zdi se mi, da jih sicer ne. Pisatelj »Posle« je pač le rutiniran gledališki igralec in se je kot tak uveljavljal ob pisatelje (Veselinovića), kar v polnem pomenu besede on sam ni.

Dr. I. P.